

PSALM 110 [109], 1 W EWANGELIACH SYNOPTYCZNYCH

Wszyscy Synoptycy zamieszczają w Ewangeliach kanonicznych starotestamentalne cytaty z *Księgi Psalmów*. W każdej z trzech Ewangelii synoptycznych powtarza się tekst: „Wyroczenia Boga dla Pana mego: «Siądź po mojej prawicy, aż Twych wrogów położę jako podnózek pod Twoje stopy»” (Ps 110 [109], 1). Każdy z synoptyków cytuje ten tekst dwukrotnie. Jeden raz w dyskusji Jezusa z faryzeuszami (zob. Mt 22, 44; Mk 12, 36; Łk 20, 42). Drugi raz te słowa zostają podane w kompilacji z tekstem z Dn 7, 13 we fragmencie opisującym przesłuchanie Jezusa wobec Wysokiej Rady (por. Mt 26, 64; Mk 14, 62; Łk 22, 69). Chcąc dobrze zrozumieć te słowa w kontekście ewangelicznym, trzeba najpierw zapoznać się z ich pierwotnym znaczeniem w Starym Testamencie.

1. Teologia Ps 110 [109], 1

Psalm 110 [109] wyróżnia się starożytną formą językową. Odnosił się prawdopodobnie do króla rządzącego w tym czasie Izraelem. Był napisany na cześć króla, który spełniał bardzo ważną rolę w życiu narodu wybranego, ponieważ był on przed Bogiem reprezentantem całego narodu. Jest to Psalm królewski o charakterze mesjańskim. Mesjański charakter tego Psalmu jest bardzo wyraźny. Zapowiedź przyszłego Mesjasza dostrzega w nim zarówno egzegeza rabinistyczna, jak i chrześcijańska¹. Należy on do Psalmów królewskich, mimo że bohatera nie nazywa się tu wprost królem. Jest jednak mowa o pewnych atrybutach królewskiej władzy. W wersecie 2 czytamy o berle,

¹ Por. S. Łach, *Gatunki Psalmów, miejsce ich powstania i struktura*, ZN KUL 2 (1972), 5; A. Strus, *Śpiewajcie nam pieśni Syjonu (Księga Psalmów)*, w: *Wprowadzenie w myśl i wezwanie ksiąg biblijnych*, t. 7: *Pieśni Izraela*, red. J. Frankowski, Warszawa 1988, s. 82n; H. Witczyk, *Psalmy. Dialog z Bogiem*, Katowice 1995, s. 45 n; G. Ravasi, *Psalmy modlitwą ludu Bożego*, Częstochowa 1998, s. 163n.

symbolu władzy króla, danej przez Jahwe z Syjonu, a także o rządach wśród nieprzyjaciół. Jest tu z pewnością mowa o królu Jerozolimy²

Psalm 110 [109] jest odbiciem uroczystości koronacji nowego króla w Jerozolimie. „Pradawne przywileje jebusyckiego króla Jerozolimy zostały przeniesione na rozpoczynającego swe panowanie władcę z dynastii Dawida”³ W treści tego Psalmu można zauważyć ryty i formuły należące do ceremonii intronizacji króla. Prawdopodobnie była to pieśń intronizacyjna⁴, którą śpiewano podczas obejmowania tronu przez kolejnych potomków Dawida. Pieśniom towarzyszyły życzenia składane nowemu królowi. Życzenia dotyczyły pokonania wrogów oraz wypełnienia się przyrzeczenia, które Jahwe złożył Dawidowi przez proroka Natana. Treść tej obietnicy znajdujemy w 2 Sm 7, 13-14: „Ja utwierdzę tron Jego królestwa na wieki. Ja będę mu ojcem, a on będzie Mi synem”⁵

Król w Izraelu miał być namiestnikiem Boga-Jahwe. Prawdopodobnie Psalmista chciał przedstawić, w ramach obrzędu koronacyjnego, zapowiedzianego Mesjasza, najślawniejszego potomka Dawida. Można zatem przyjąć, że jest to utwór prorocko-mesjański. Wskazuje na to termin techniczny *neum*, określający proroczy charakter wypowiedzi. „Wyrocznia – *neum* Boga dla Pana mego” (Ps 110 [1009], 1a). To słowo hebrajskie, użyte na początku utworu, wskazuje na to, że cały Psalm jest wypowiedzią, jaką prorok, z Bożego rozkazu, przekazuje ludziom. Ten termin zwykle łączy się z imieniem Jahwe. Taka sama forma została użyta w omawianym wersecie 1. Oznacza to wyrocznię, czyli wypowiedź Boga Jahwe⁶

Psalmista przekazuje wyrocznię Boga Jahwe swojemu panu – *adoni*. Jest to osoba niezwykła. Wskazują na to dalsze słowa Boże: „Siądź po

² Por. M. Peter, *Wykład Pisma Świętego Starego Testamentu*, Poznań – Warszawa 1978, s. 390 nn; S. Łach, *Księga Psalmów. Wstęp – Przekład z oryginału – Komentarz – Ekskursy*, Poznań 1990, s. 468; J. S. Synowiec, *Wprowadzenie do Księgi Psalmów*, Kraków 1996, s. 281; D. Adamczyk, *Starotestamentalne cytaty w Ewangelii według świętego Mateusza i ich zastosowanie w aktualnych polskich podręcznikach do katechizacji. Studium biblijno-katechetyczne*, Kielce 2006, s. 121.

³ H. Witczyk, dz. cyt., s. 46; por. G. Ravasi, dz. cyt., s. 163.

⁴ Por. M. Filipiak, *Ps 110 – Mesjasz: Król, Kapłan, Zwycięzca*, w: *Mesjasz w biblijnej historii zbawienia*, red. S. Łach – M. Filipiak, Lublin 1974, s. 230 nn; T. Brzegowy, *Jerozolima – stolica Pomazańca Pańskiego w świetle Psalmów*, CT 59 (1989) 4, s. 24n; tenże, *Psalterz Dawidowy*, Tarnów 1993, s. 125; H. Witczyk, dz. cyt., s. 46.

⁵ Por. S. Łach, *Księga Psalmów...*, dz. cyt., s. 468.

⁶ Por. tamże, s. 469; J. S. Synowiec, *Oto twój król przychodzi. Mesjasz w pismach Starego Przymierza*, Kraków 1992, s. 50; tenże, *Wprowadzenie do Księgi Psalmów*, dz. cyt., s. 281; D. Adamczyk, dz. cyt., s. 121n.

mojej prawicy, aż Twych wrogów położę jako podnózek pod Twoje stopy” (Ps 110 [1009], 1b). Zasiadanie po prawicy Boga oznacza, że ów *adoni* jest pierwszą osobą po Jahwe. Niewątpliwie chodzi tu o króla. Zajęcie miejsca po prawej stronie oznacza równość we władzy i godności⁷

Ze środowiska sumeryjsko-akkadyjskiego zachowały się obrazy i wypowiedzi, według których król zajmował zaszczytne miejsce po prawicy bóstwa. Artyści często przedstawiają na malowidłach egipskich faraonów po prawicy różnych bóstw. Psalmista przypisuje Bogu gest dokonywany przez władców, którzy chcieli kogoś szczególnie uczcić (por. 1 Krl 2, 19 n; Ps 45 [44], 10; 1 Mch 10, 63; Mt 20, 21). Mamy tu do czynienia ze szczególnym wyróżnieniem króla Syjonu przez Boga⁸

Zajęcie miejsca po prawicy Jahwe przyniesie Mesjaszowi moc, która pozwoli Mu pokonać wszystkich nieprzyjaciół i uczynić ich podnóżkiem swoich nóg. Autor Psalmu 110 [109] nawiązuje tu do rozpowszechnionego na Wschodzie zwyczaju. Polegał on na tym, że zwycięzca stawiał swoją nogę na karku przeciwnika (por. Joz 10, 24; 1 Krl 5, 17; Ps 45 [44], 6; 47 [46], 4; 60 [59], 10; 89 [88], 11; 108 [107], 10; Iz 51, 23). Ten sam obraz znajduje się w Protoewangelii (Rdz 3, 15)⁹

W sensie wyrazowym, w Ps 110 [109], 1 jest mowa o królewskiej godności, jaką Bóg obdarowuje swego Pomazańca-Mesjasza. Należy pamiętać, że instytucja królewska została wprowadzona w Izraelu w celu pokonania jego wrogów. Każdy izraelski król traktował prowadzenie wojny z nieprzyjaciółmi Izraela jako swój obowiązek. W tym kontekście Mesjasz będzie najważniejszy, ponieważ pokona wszystkich swoich wrogów¹⁰

Ze słów Ps 110 [109], 1 nie wynika, że gdy tylko Mesjasz pokona swych wrogów, to przestanie już siedzieć na swym honorowym miejscu. Hebrajski termin *ad* – aż, nie oznacza kresu jakiejś czynności, a jedynie

⁷ Por. S. Łach, *Księga Psalmów...*, dz. cyt., s. 469; J. S. Synowiec, *Oto twój król przychodzi...*, dz. cyt., s. 50n, 57; A. Tronina, *Teologia Psalmów*, Lublin 1995, s. 189n; G. Ravasi, dz. cyt., s. 165; D. Adamczyk, dz. cyt., s. 122.

⁸ Por. S. Łach, *Księga Psalmów...*, dz. cyt., s. 469; J. S. Synowiec, *Oto twój król przychodzi...*, dz. cyt., s. 51n; tenże, *Wprowadzenie do Księgi Psalmów*, dz. cyt., s. 281n; D. Adamczyk, dz. cyt., s. 122n.

⁹ Por. A. Strus, art. cyt., s. 83; T. Brzegowy, dz. cyt., s. 128; J. S. Synowiec, *Oto twój król przychodzi...*, dz. cyt., s. 52; tenże, *Wprowadzenie do Księgi Psalmów*, dz. cyt., s. 282n; A. Tronina, dz. cyt., s. 190; D. Adamczyk, dz. cyt., s. 123.

¹⁰ Por. J. Homerski, *Ewangelia według świętego Mateusza. Wstęp – Przekład z oryginału – Komentarz*, Poznań – Warszawa 1979, s. 385; S. Łach, *Księga Psalmów...*, dz. cyt., s. 470.

inny jej charakter. Nie będzie to już zasiadanie Mesjasza na tronie jako bojownika, lecz jako ostatecznego zwycięzcy. Opis realizacji Bożej wypowiedzi Psalmista przedstawia w wersecie 2: „Twoje potężne berło niech Pan rozciągnie z Syjonu: Panuj wśród swych nieprzyjaciół” Potężne berło mocy oznacza władzę, której nikt nie zdoła się oprzeć. Mesjasz otrzymał tę władzę od najwyższego Władcy ziemi, od Boga-Jahwe¹¹

Naczelna idea Ps 110[109] polega na proroczej zapowiedzi, że Mesjasz będzie królem i kapłanem. Królewska godność Mesjasza otrzymała w tym utworze dosyć specyficzny wyraz. Chociaż Autor nigdzie nie określa Mesjasza tytułem *melek* – król, to jednak nie mamy najmniejszej wątpliwości co do tego, że uważa Go za króla. W tym Psalmie znajdujemy również zapowiedź kapłaństwa Mesjasza. W wersecie 4 czytamy: „Tyś Kapłanem na wieki na wzór Melchizedeka” Ta wyrocznia dodaje do godności królewskiej godność kapłańską¹². Mamy tu więc do czynienia z zapowiedzią wiecznej godności arcykapłańskiej Chrystusa. Szeroki komentarz do tego podaje autor *Listu do Hebrajczyków* (por. Hbr 4, 14 – 7, 28).

W przed-izraelskiej Jerozolimie król był jednocześnie kapłanem. Podobnie królowie Egiptu, Asyrii, Fenicji byli także kapłanami. Tę podwójną godność Psalmista odnosi do Mesjasza. Jego godność kapłańska będzie większa niż Melchizedeka. Będzie to godność wieczna. W początkach Izraela jedna osoba skupiała w sobie obydwie te godności: rządcy i kapłana. Przykładem tego są Abraham i Mojżesz. Wstawiali się oni za swoim ludem do Boga i składali Mu ofiary (por. Rdz 19, 22; Wj 32, 33)¹³

Mniej oczywista jest natomiast kapłańska godność królów Jerozolimy. Poza tekstem z Ps 110[109], 4 nie znajdujemy w Starym Testamencie żadnej wzmianki o tym, że król Syjonu był jednocześnie kapłanem. Natomiast po upadku monarchii judzkiej było wprost niedopuszczalne sprawowanie przez króla czynności kapłańskich (por. 2 Krn 26, 16-20). Takich zastrzeżeń nie ma w tekstach sprzed niewoli. Wynika z nich nawet, że Dawid i jego następcy wykonywali pewne

Por. S. Łach, *Księga Psalmów...*, dz. cyt., s. 470; J. S. Synowiec, *Wprowadzenie do Księgi Psalmów*, dz. cyt., s. 283; A. Tronina, dz. cyt., s. 190; M. Peter, dz. cyt., s. 393n; D. Adamczyk, dz. cyt., s. 123.

¹² Por. S. Łach, *Księga Psalmów...*, dz. cyt., s. 473; T. Brzegowy, dz. cyt., s. 125n; A. Strus, art. cyt., s. 83.

¹³ Por. S. Łach, *Księga Psalmów...*, dz. cyt., s. 474; A. Strus, art. cyt., s. 83; J. S. Synowiec, *Wprowadzenie do Księgi Psalmów*, dz. cyt., s. 285; D. Adamczyk, dz. cyt., s. 124.

czynności kapłańskie. Składali ofiary (por. 2 Sm 6, 13. 17 n; 24, 25; 1 Krl 3, 4. 15; 8, 5-64; 9, 5; 12, 33; 13, 1n; 2 Krl 16, 12-15). Błogosławili lud w świątyni (por. 2 Sm 6, 18; 1 Krl 8, 14). Te zaś czynności są zastrzeżone kapłanom (por. Lb 6, 22-27; 1 Krn 23, 13). Dawid nosił lnianą przepaskę (por. 2 Sm 6, 14), która należała do liturgicznego stroju kapłanów (por. Wj 28, 6; 1 Sm 2, 18; 22, 18). Jego synowie w 2 Sm 8, 18 są nazwani kapłanami¹⁴

Tak więc przed niewolą, pomimo że codzienna troska o sprawę kultu zlecona była kapłanom (por. 2 Krl 16, 15), królowie z tego okresu najprawdopodobniej uczestniczyli w godności kapłańskiej. Wszystko wskazuje więc na to, że Psalmista miał tu na myśli ten właśnie udział królów w godności kapłańskiej. Dlatego też pisze, że nowy król Syjonu jest kapłanem na wzór Melchizedeka¹⁵

Od czasu prorocstwa Natana, każdy król z rodu Dawida był postacią, z którą wiązano nadzieję, że urzeczywistni ideał władcy. Niewątpliwie podobne nadzieje budził także Psalm 110 [109]. Nadzieje te miały charakter mesjański. Również w początkach chrześcijaństwa Psalm ten był rozumiany jako zapowiedź przyjścia Mesjasza. Kapłan Melchizedek, wyższy od Abrahama i od kapłanów z linii Aarona, stał się figurą Chrystusa, doskonałego i wiernego Kapłana Nowego Przymierza. Dopiero na osobie Jezusa z Nazaretu wypełniło się całkowicie prorocstwo Psalmu 110 [109] o królewskiej i kapłańskiej godności Mesjasza. Ma ona być piastowana na wieki. Psalmista kładzie nacisk na ideę trwałości, niezmienności i ostateczności¹⁶

2. Reinterpretacja Ps 110 [109], 1 w kontekście ewangelicznym

Tekst z Ps 110 [109], 1 został przytoczony w dyskusji Jezusa z faryzeuszami i uczonymi w Piśmie (zob. Mt 22, 44; Mk 12, 36; Łk 20, 42). Jezus komentuje ten fragment w sporze z przeciwnikami. Tym razem to Jezus zadaje pytanie: „Co sądzicie o Mesjaszu? Czym jest synem?” (Mt 22, 42a). U Marka czytamy: „Jak mogą twierdzić uczeni w Piśmie, że Mesjasz jest synem Dawida?” (Mk 12, 35). Podobnie też

¹⁴ Por. J. S. Synowiec, *Wprowadzenie do Księgi Psalmów*, dz. cyt., s. 285.

¹⁵ Por. tamże.

¹⁶ Por. S. Łach, *Księga Psalmów...*, dz. cyt., s. 474; J. S. Synowiec, *Oto twój król przychodzi...*, dz. cyt., s. 58; M. Gołębiowski, *Idee mesjańskie w Psalmach*, Włocławek 1996, s. 45; D. Adamczyk, dz. cyt., s. 124n.

u Łukasza: „Jak można twierdzić, że Mesjasz jest synem Dawida?” (Łk 20, 41). Jezus stawia słuchaczy wobec dylematu¹⁷

Według relacji Mateusza, faryzeusze najpierw bez wahania odpowiadają, że Mesjasz jest synem Dawida (zob. Mt 22, 42b). Jezus nie zaprzecza. Pyta jednak dalej: „Jakżeż więc Dawid natchniony przez Ducha może nazywać Go Panem [...]” (w. 43). Cytuje wtedy słowa doskonale znanego faryzeuszom Psalmu 110[109], 1: „Rzekł Pan do Pana mego: Siądź po prawicy mojej, aż położę Twoich nieprzyjaciół pod stopy Twoje” (w. 44). Jezus kontynuuje swoje pytania do faryzeusza: „Jeśli więc Dawid nazywa Go Panem, to jak może być [tylko] jego synem?” (w. 45). Jezus wykazuje, że Mesjasz ma także inny początek. Dlatego jest również Panem Dawida. Oświecony Duchem Świętym, Dawid nazywa Mesjasza swoim Panem. Ta wzmianka o Duchu została wprowadzona po to, by faryzeusze nie mieli wątpliwości co do prawdziwości cytowanych słów Dawida. Zarówno Chrystus, jak i Jego rozmówcy nie mają ani przez chwilę wątpliwości, że w tym wersecie Ps 110[109], 1 chodzi o Mesjasza (por. Mk 12, 35n; Łk 20, 41n). Wyraźnie dochodzi tu do głosu mesjańska świadomość Jezusa¹⁸

Jezus sam oznajmia, że jest większy od Dawida, że jest jego Panem. Jezus zostaje nazwany synem Dawida już w pierwszym wersecie Ewangelii Mateusza: „Rodowód Jezusa Chrystusa, syna Dawida [...]” (Mt 1, 1)¹⁹ Jezus jest „Odroślą i Potomstwem Dawida” (Ap 22, 16). Sam Jezus zawsze godził się na ten tytuł w odniesieniu do swojej osoby. Jednak określenie Jezusa jako „Syn Dawida” nie wyrażało w pełni tajemnicy osoby Jezusa Chrystusa. Jezus jest nie tylko „sługą Dawida”, pasterzem ludu Bożego (por. Ez 34, 23n). Jest On samym Bogiem. Osobiście przychodzi, aby paść i ratować swój lud (por. Ez 34, 15n).

Problem pochodzenia Mesjasza był wysuwany od dawna. Argumentacja Jezusa rzuca nowe światło na tę kwestię. Faryzeusze są wyraźnie zaskoczeni. Jak relacjonuje Ewangelista Mateusz: „I żaden z nich nie mógł Mu odpowiedzieć. Nikt też od owego dnia nie odważył się więcej Go pytać” (Mt 22, 46). W ten sposób Jezus podczas dyskusji

¹⁷ Por. S. Łach, *Księga Psalmów...*, dz. cyt., s. 97; F. Gryglewicz, *Ewangelia według św. Łukasza. Wstęp – Przekład z oryginału – Komentarz*, Poznań–Warszawa 1974, s. 308n; H. Langkammer, *Ewangelia według św. Marka. Wstęp – Przekład z oryginału – Komentarz*, Poznań – Warszawa 1977, s. 288 n; S. Fausti, *Una comunita legge il Vangelo di Matteo*, II (cc. 13-28), Bologna 1999, s. 456.

¹⁸ Por. H. Langkammer, dz. cyt., s. 288 n; J. S. Synowiec, *Wprowadzenie do Księgi Psalmów*, dz. cyt., s. 287; K. Romaniuk – A. Jankowski – L. Stachowiak, *Komentarz Praktyczny do Nowego Testamentu*, t. 1, Poznań–Kraków 1999, t. 1, s. 136.

¹⁹ Por. R. Bartnicki, *Prorok z Nazaretu w Galilei (Mt 21,11)*, RBL 4-5 (1972), 213n.

nad Dawidowym pochodzeniem Mesjasza, słowami z Ps 110[109],1 zamknął usta faryzeuszom²⁰

Odniesienie do Ps 110[109],1 znajdujemy u wszystkich trzech Synoptyków również w perykopie opisującej przesłuchanie Jezusa wobec Wysokiej Rady (zob. Mt 26, 64; Mk 14, 62; Łk 22, 69). Podczas przesłuchiwania Jezusa przed Sanhedrynem fałszywi świadkowie swoimi zeznaniami chcą Go obciążyć. Gdy Jezus nie bronił się przed żadnym z tych oskarżeń, Najwyższy Kapłan pyta Go, czy jest Mesjaszem, Synem Bożym (por. Mt 26, 63; Mk 14, 61; Łk 22, 67). Odpowiedź Jezusa jest twierdząca. Ponadto Jezus kieruje do Kajfasza następujące słowa: „Ujrzycie Syna Człowieczego, siedzącego po prawicy Wszechmocnego i nadchodzącego na obłokach niebieskich” (Mt 26, 64; por. Mk 14, 62; Łk 22, 69). W ten sposób Jezus potwierdza swoją mesjańską godność. Mamy tu do czynienia z cytatem skompilowanym, składającym się z Ps 110[198], 1 i Dn 7, 13. Odnajdujemy tu wizję Syna Człowieczego z *Księgi Daniela* 7, 13 n. Czytamy tam, że przybywa On „na obłokach nieba [...] Podchodzi do Przedwiecznego i wprowadzają Go przed Niego” (Dn 7, 13)²¹

Wizja z Dn 7, 1-28 otwiera część apokaliptyczną tej Księgi. Początek dotyczy pierwotnego chaosu, z którego wyłaniają się cztery bestie. Reprezentują one cztery imperia (por. Dn 2). Autor przenosi czytelnika z tej wizji w miejsce przebywania Boga (por. Dn 7, 9n) i sprawowania sądów (por. Dn 7, 14). Przedstawia intronizację Syna Człowieczego. Przybywa On na obłokach niebieskich, posiada cechy królewskie. Jemu zostaje powierzone panowanie i władza nad narodami (por. Dn 7, 13n)²².

W tekście z Dn 7, 9 następuje opis tronów. Mamy tu związek z wizją rydwanu z Ez 1 i 10. Motywem dominującym jest ogień, który przypomina teofanię w świątyni (por. Wj 19; Iz 6; Ez 8, 1-11. 25).

²⁰ Por. J. Homerski, *Ewangelia według świętego Mateusza. Wstęp...*, dz. cyt., s. 385; K. Romaniuk – A. Jankowski – L. Stachowiak, dz. cyt., t. 1, s. 136; J. Radermakers, *Lettura pastorale del vangelo di Matteo*, Bologna 1997, s. 291 n.

²¹ Por. H. Langkammer, *Ewangelia według św. Marka...*, dz. cyt., s. 334; J. Homerski, *Ewangelia według świętego Mateusza. Wstęp...*, dz. cyt., s. 382; K. Romaniuk – A. Jankowski – L. Stachowiak, dz. cyt., t. 1, s. 156; S. Grasso, *Il Vangelo di Matteo*, Roma 1995, s. 630nn; A. Świderekówna, *Rozmów o Biblii ciąg dalszy*, Warszawa 1996, s. 301n; J. Radermakers, dz. cyt., s. 330nn; S. Fausti, dz. cyt., s. 532n; A. Banaszek, *Czasy biblijne. Ludzie, wydarzenia, miejsca*, Warszawa 2002, s. 98; D. Adamczyk, *Jezus obiecanym Mesjaszem w świetle Ewangelii według św. Mateusza*, „Communio” 26 (2006) nr 1, s. 134.

²² Por. *Międzynarodowy komentarz do Pisma Świętego*, red. W. Chrostowski, Warszawa 2000, s. 980; L. F. Hartman – A. A. Di Lella, *Księga Daniela*, w: *Katolicki komentarz biblijny*, red. W. Chrostowski, Warszawa 2001, s. 793.

Uroczystość intronizacji odbywa się w czasie święta Sukkot (Święto Namiotów; por. Kpł 23, 34-36; Pwt 16, 13-17). Punktem kulminacyjnym tej uroczystości jest aklamacja uznająca Boga i Jego Namiestnika za Stwórcę, Sędziego, Zbawcę, Króla (por. Ps 47[46]). W Dn 7 znajdujemy teologiczną interpretację tego święta. Jest to koniec czasów (por. J 7, 2. 8). Ma ono związek ze stworzeniem i z nowym stworzeniem. Bóg wprowadza więc kogoś „jakby Syna Człowieczego” Mamy tu do czynienia z przejściem od króla jerozolimskiego do transcendentnego „(Syna) Człowieka” (Dn 7, 13)²³

W treści z Dn 7, 1-14 Bóg jest ukazany jako odwieczny Monarcha, zasiadający na tronie w otoczeniu dziesiątek tysięcy duchów niebieskich. To On przeprowadzi sąd i ostatecznie zdecyduje o losach mieszkańców ziemi. Opisano tu wizję czterech zwierząt (lwa, niedźwiedzia, pantery i bestii o dziesięciu rogach) oraz Przedwiecznego, który po sądzie nad bestiami przekazuje pełnię władzy królewskiej nad narodami Synowi Człowieczemu.

Kolejny fragment: Dn 7, 15-27, stanowi wyjaśnienie wizji. Prorok otrzymuje to wyjaśnienie od anioła²⁴ Nowa rzeczywistość będzie trwać wiecznie. Zaczęła się ona z chwilą przekazania Synowi Człowieczemu władzy przez Przedwiecznego. Wizja w rozdziale 7 pozwala stwierdzić, że królestwo Boże jest dla wszystkich ludzi. Najważniejszymi cechami poddanych w tym królestwie są świętość i pozytywny stosunek do Boga. W pełni to królestwo urzeczywistni się dopiero pod koniec czasów. Natomiast Syn Człowieczy – to postać, która ma cechy ludzkie (Syn Człowieczy, czyli Człowiek). Są tu również podane jego znamiona – jako postaci z nieba. Wskazuje na to bezpośredni Jego kontakt z Bogiem, powszechne królowanie i wieczna władza (por. Dn 7, 13n). W tej wizji proroka Daniela nie ma mowy o zasiadaniu Syna Człowieczego po prawicy Przedwiecznego. To uzupełnienie pochodzi już z królewskiego Psalmu 110[109],1²⁵

Wkładając słowa z *Księgi Daniela* o Synu Człowieczym w usta Jezusa, Synoptycy nadali im sens wyraźnie chrystologiczny: sam Jezus

²³ Por. *Międzynarodowy komentarz do Pisma Świętego*, dz. cyt., s. 980n.

²⁴ Por. J. Homerski, *Idea Królestwa Bożego w Księdze Daniela*, w: *Królestwo Boże w Piśmie Świętym*, red. S. Łach – M. Filipiak, Lublin 1976, s. 58; D. Adamczyk, dz. cyt., s. 126n.

²⁵ Por. J. Homerski, *Idea Królestwa Bożego w Księdze Daniela*, dz. cyt., s. 59n; tenże, *Księga Daniela. Tłumaczenie, wstęp i komentarz*, w: *Biblia lubelska: Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu w przekładzie z języków oryginalnych*, red. L. Stachowiak (ST), J. Kudasiewicz (NT), Lublin 1995, s. 58n; A. Świderkówna, dz. cyt., s. 302; D. Adamczyk, dz. cyt., s. 127

łączy te dwa wersety, odnosi je do Siebie i interpretuje je chrystologicznie. Jednakże w kontekście ewangelicznym mają one inny sens niż w kontekście *Księgi Daniela*. Daniel bowiem mówi, że Syn Człowieczy zostaje wprowadzony przed tron Przedwiecznego. Bóg dokonał sądu nad królestwami świata i teraz przekazuje Synowi Człowieczemu pełnię władzy nad nimi. Natomiast w kontekście ewangelicznym Jezus jakby chciał powiedzieć, że sam piastuje także godność eschatologicznego Sędziego. Słowa Jezusa stanowią przestrożę dla Arcykapłana i Wysokiej Rady. Jezus jest rzeczywistym Sędzią, choć teraz jest sądzony przez ludzi. O tym, że Jezus jest Sędzią, dowiedzą się wszyscy dopiero w dniu ostatecznym, kiedy przyjdzie powtórnie na ziemię z mocą i majestatem²⁶

Przed przytoczeniem proroctwa o Synu Człowieczym Jezus wypowiada słowa: „mówię wam” (Mt 26, 64). W tym kontekście jest to uroczysta przestroga, ostatni akt łaskawości, skierowany do przywódców Narodu. Jezus potwierdza, że pytanie Arcykapłana: „czy Ty jesteś Mesjaszem, Synem Bożym?” (Mt 26, 63; por. Mk 14, 61; Łk 22, 67), świadczyło, iż rozpoznał on posłannictwo Jezusa. Z braku wiary w Jego posłannictwo następne spotkanie z Jezusem będzie miało miejsce w innej rzeczywistości. To Jezus wystąpi jako Pełnomocnik Boga, Sędzia wszystkich ludzi²⁷. Jezus uważa się za kosmicznego Władcę z Dn 7, 13n. Jest ucieleśnieniem powołania Izraela. Przyjdzie w chwale, aby panować na wieki. Słowo „odtąd” oznacza, że Jezus rości sobie prawo do tej roli już teraz. To On jest więc ich Sędzią, a nie odwrotnie. Dla Żydów było to szczególnie obraźliwe. Połączenie tekstu z Ps 110 [109], 1 z fragmentem z Dn 7, 13 lepiej precyzuje godność królewską Chrystusa. Jego tryumf jako Sędziego oraz władza nad ludźmi są owocem Jego męki i śmierci²⁸

Te właśnie słowa Jezusa były dla Kajfasza wyrazem największego bluźnierstwa. „Wtedy najwyższy kapłan rozdarł swoje szaty i rzekł:

²⁶ Por. H. Langkammer, dz. cyt., s. 334; J. Homerski, *Ewangelia według świętego Mateusza. Wstęp...*, dz. cyt., s. 385 n; A. Banaszek, dz. cyt., s. 98; M. Peter, dz. cyt., s. 623 nn; D. Adamczyk, dz. cyt., s. 127 n; art. cyt., s. 134.

²⁷ Por. H. Langkammer, *Syn Człowieczy w Ewangeliach synoptycznych*, w: *Mesjasz w biblijnej historii zbawienia*, red. S. Łach – M. Filipiak, Lublin 1974, s. 334nn; H. Langkammer, dz. cyt., s. 334; J. Homerski, *Ewangelia według świętego Mateusza. Wstęp...*, dz. cyt., s. 342.

²⁸ Por. J. Homerski, *Ewangelia według świętego Mateusza. Wstęp...*, dz. cyt., s. 386; J. Radermakers, dz. cyt., s. 331; M. Bednarz, *Ewangelie synoptyczne*, Tarnów 1996, s. 151; *Komentarz historyczno-kulturowy do Nowego Testamentu*, red. C. S. Keener – K. Bardski – W. Chrostowski, Warszawa 2000, s. 73; D. Adamczyk, dz. cyt., s. 128; D. Adamczyk, art. cyt., s. 135.

Zbliżnił. Na cóż nam jeszcze potrzeba świadków? Oto teraz słyszeliście bluźnierstwo” (Mt 26, 65; por. Mk 14, 63n; Łk 22, 71). Rozdarcie szat, według ówczesnego zwyczaju, było znakiem protestu. Jest to zrozumiałe, bowiem za ostatecznego Sędziego był uważany tylko Bóg. Dalsze przesłuchanie Jezusa uznano za zbędne. Jak widać, pytanie Arcykapłana było w tym przypadku zwykłą prowokacją. Taką właśnie relację zdają Synoptycy. Członkowie Sanhedrynu wyrazili swoje głębokie przekonanie o winie Jezusa. Orzekli, że domagają się dla Jezusa kary śmierci za to przestępstwo (por. Mt 26, 66; Mk 14, 64). Po czym zabrali się do wykonywania wyroku. „Wówczas zaczęli pluć Mu w twarz i bić Go pięściami, a inni policzkowali Go i szydzili: «Prorokuj nam, Mesjaszu, kto Cię uderzył?»” (Mt 26, 67n; por. Mk 14, 65). Wyznanie mesjańskie Jezusa stanowi niewątpliwie punkt kulminacyjny całej sceny przesłuchania²⁹

Podsumowanie

Ps 110[109],1 w Ewangeliach synoptycznych dotyczy osoby Jezusa Chrystusa. Słowa te wypowiada sam Jezus. W kontekście ewangelicznym stanowią one realizację zapowiedzi mesjańskich na osobie Jezusa Chrystusa. Jest On w nich przedstawiany jako zapowiadany Mesjasz. Choć wszyscy trzej Synoptycy pozostawili bez odpowiedzi pytanie Jezusa: jak można twierdzić, że Mesjasz jest synem Dawida, skoro sam Dawid nazywa Go swoim Panem, to jednak u wszystkich samorzutnie nasuwa się odpowiedź, że Mesjasz jest Synem Bożym, a nie ludzkim. Zarówno w dyskusji z faryzeuszami, jak i w podczas przesłuchania przed Kajfaszem, Jezus potwierdza swoją mesjańską godność. Nie jest On wybawcą politycznym, doczesnym przywódcą Narodu, lecz prawdziwym Pomazańcem Bożym – Jego żywą Świątynią³⁰

²⁹ Por. H. Langkammer, dz. cyt., s. 334n; A. Świderkówna, dz. cyt., s. 302; K. Romaniuk – A. Jankowski – Ł. Stachowiak, dz. cyt., t. 1, s. 156; S. Fausti, dz. cyt., s. 531nn; S. Grasso, dz. cyt., s. 631n; M. Bednarz, dz. cyt., s. 151; D. Adamczyk, dz. cyt., s. 128n; D. Adamczyk, art. cyt., s. 135.

³⁰ Por. T. Brzegowy, *Jerozolima – stolica Pomazańca Pańskiego w świetle Psalmów*, dz. cyt., s. 15-44.